

UCHINCHI RENESSANS – O‘ZBEKISTON TARIXINING YANGI SAHIFASI (MATBUOT MISOLIDA)

Guliston davlat universiteti

Psixologiya va ijtimoiy fanlar fakulteti

Tarix yo‘nalishi talabasi

Durdimurodova Dilnoza Umidjonovna

Annotasiya: Ushbu maqolada “Jadid“ gazetasining vujudga kelishi, uchunchi renessansdagi ahamiyati va ushbu gazetada O‘zbekiston Respublikasi prezidentimizning madaniyat va marifatga e‘tibori, amalga oshirilishi kòzda tutilayotgan islohotlar doirasi atroflicha yoritiladi.

Kalit so‘zlar: prezident, istiqbol , gazeta ,nashr, tuzum , faoliyat ,sharaf , masuliyat , el -yurt , vosita, renessans, salohiyat, fazilat , ibrat, marifatparvar.

O‘zbekiston o‘z taraqqiyotining yangi – yuksak bosqichi Uchinchi renessans arafasidadir. Renaissance bu – uyg‘onish degan manoni anglatib, dastlab Italiyada madaniy va marifiy yuksalishga nisbatan qo‘llanilgan tushuncha hisoblanadi. Renaissance tafakkurda, ilm-ijodda, jaholat va mutassiblikni yoritib, insonni ulig‘lash uning aqliy imkoniyatlarini yuzaga chiqarishdir.

O‘zbekiston davlatchiligi tarixida ikkita renessans bo‘lgan Birinchi renessans IX-XII asrlarda yuz bergan (“Musulmon renessans”(A.Metis), “Sharq uyg‘onishi” (N.I.Konrat) nomi bilan ham ataladi). Bu davrda ilm-fan, madaniyat yuksak darajada rivojlangan.

Ikkinchi renessans davri Sohibqiron Amir Temur nomi bilan chambarchas bog‘liq. Bu haqda nafaqat ilmiy adabiyotlarda balki matbuotda ham etirof etilgan. Masalan, O‘zbekiston Prezidenti Sh.Mirziyoyevning bergan bahosini keltirishimiz mumkin.: “XV asrda Sohibqiron Amir Temur bobomiz asos solgan va uning munosib avlodlari davom ettirgan muhtasham saltanat yurtimizda Ikkinchi

uygʻonish yani ikkinchi renessans davrini boshlab berdi. Temur boshlab bergan ikkinchi renessans davrida 27 davlatni bir erga yigʻilishi, bir-biri bilan madaniy savdo, ijtimoiy aloqalar yangidan rivojlandi” [1]. Darhaqiqat, Temur va temuriylar davrida iqtisodiyot, ilm-fan, sanat gullab yashnaganini nafaqat bizning jamiyat balki jahon hamjamiyati ham tasdiqlaydi. Bu esa albatta, insoniyat tamaddunidagi Ikkinchi renessans ekanligini etirof etadilar.

Bugun Oʻzbekiston zarvaraqlariga bitilayotgan bir jumla bor. Bu “Uchunchi renessans”dir. Shavkat Mirziyoyev matbuotga bergan intervyusida mazkur jumla nima ekanligini asoslab berdi: “Bugungi kunda butun xalqimizning qalbida chuqur joy olgan, umummilliy harakatga aylanib borayotgan “Yangi Oʻzbekiston” gʻoyasi zamirida ana shunday ulugʻ ajdodlarimiz, umuman olganda, milliy tariximizda Birinchi va Ikkinchi uygʻonish davrlariga asos solgan alloma bobolarimizning orzu-intilishlari va armonlari ham mujassam, desak, adshmagan boʻlamiz“[2], - dedi davlat rahbari. Darhaqiqat, Uchunchi renessans bugungi kundagi islohotlar va yangilanishlarning eng ustuvor yoʻnalishlari va maqsadlarini ifodalaydigan va amalga oshiradigan davr boʻlganligi sababli Prezident Sh. Mirziyoyev ushbu davrga shunday nom berdi.

Bugungi rivojlanayotgan zamonda fikr odamlariga milliy gʻururni uygʻotadigan marifatparvar bobolarimizga juda katta zarurat tugʻilmoqda ularning marifatparvar gʻoyalarini bugungi avlodga anglatish uchun esa matbuotning oʻrni juda ham muhim. Matbuot davlat va xalq orasida mustahkam oyna vazifasini bajarib jamiyatda sodir boʻlayotga siyosiy, marifiy voqealarni yoritib beradi. Shu sababli, Sh.Mirziyoyev tashabbusi bilan 2024 yilning ilk kundan “Jadid” nomli gazetani chop etish gʻoyasi ilgari surildi. Davlat rahbarining ushbu gazetani tashkil etish gʻoyasini 2023 yil 22 dekabr kuni oʻtkazilgan “Respublika Manaviyat va Marifat Kengashi”da oʻz tasdigʻini topdi. Prezidentning topshirigʻi bilan Iqbol Mirzo

rahbarligida qisqa fursat davomida yani sakkiz kun ichida sakkiz sahifalik ilk soni nashrga nashr qilindi.

Ushbu gazeta nashrlari orqali jadid bobolarimiz Behbudiy, Fitrat, A.Qodiriylarning o‘gitlaridan ular hayotida yuz bergan shonli va armonli kunlaridan ibrat olib istiqbolga Vatan va millat kelajagiga nazar solishimiz rivojlanishi uchun hissa qo‘shmog‘imiz uchun jadid nomi berildi. Zero, M.Behbudiy ta’kidlab o‘tganlaridek, “moziy istiqlol tarozisidir”.

O‘zbekiston xalq shoiri Iqbol Mirzo “jadid” so‘ziga o‘zining “Birlashmoq davri” nomli maqolasida: “Jadid bu - faqat o‘tmish emas jadid bugun va kelajakdir. Jadid bu - yangi O‘zbekistondagi Uchinchi renessans poydevorini yaratish yo‘lida Vatanning har bir fuqarosi tafakkurini yoritib turadigan marifat chirog‘idir” [3]-deya tarif beradi .

O‘zbekiston Prezidenti Sh.Mirziyoyev ham “Uchunchi renessansni aynan jadid bobolarimiz amalga oshirishi mumkin edi. Ammo mustabid tuzum bunga imkon bermadi. Bugun biz Vatanimizda erkin fuqarolik jamiyati, huquqiy demokratik davlat barpo etar ekanmiz jadid bobolarimizning gumanistik g‘oyalariga tayanishimiz zarur. Shu sababli, ularning ushbu g‘oyalarini aks ettiradigan “Jadid” nomli gazetaning chop etilishi ulkan tarixiy voqea bo‘ladi“. [4] deb takidlaydi.

Gazetaning shoriga jadidlarning “Tilda, fikrda, ishda birlik“ singari mardonovor so‘zlari asos qilib olindi. Ushbu nashr “O‘zbekiston sanati va adabiyoti” gazetasi negizida tashkil qilindi. Bu gazeta hodimlari jadidshunoslar, ilm-fan olimlari, marifat ziyolilari qilib belgilandi. Gazetaning bosh muharriri qilib xalq shoiri Iqbol Mirzo tayinlandi.

“Jadid” gazetasida Prezident Sh.Mirziyoyevning ilm fan , san‘at , adabiyot sohalariga oid qaror va farmonlari hamda ushbu sohalarga oid maqola va tezislar

nashr etiladi. “Jadid “gazetasining 2024-yil 1-yanvarda nashr etilgan birinchi sonida “Manaviyat hayotimizda yangi kuch, yangi harakatga aylanishi kerak“ nomli maqolada O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2023-yil 22-dekabrda o‘tkazilgan “Manaviyat va Marifat kengashida e‘lon qilgan islohotlar” Dasturi e‘lon qilingan [5]. Ushbu islohotlar dasturida Ibrat domlaning “Millatni kim isloh etar? Ulamo g‘ayrat etkanda millat albatta isloh topur” nomli hikmatli so‘zlariga asoslanib “Teatr” san‘atini rivojlantirish bo‘yicha Madaniyat vazirligi izchil yangilanishlar olib borilishi yuklatildi. Jumladan, tarixiy va zamonaviy mavzular bo‘yicha 20 ta eng yaxshi pyesa uchun buyurtma berish va g‘oliblarga ellik million so‘mdan rag‘batlantirish tizimini yo‘lga qo‘yish; 50 nafar ijodiy va yordamchi xodimlarning rivojlangan davlatlar teatrida mahorat oshirishlarini yo‘lg qo‘yish; yosh rejissorlarni qo‘llab-quvvatlash uchun Mannon Uyg‘ur nomidagi davlat mukofotini tashkil etish va g‘oliblarni munosib taqdirlash; teatrlar to‘liq tamirlanib, eng ilg‘or texnologiyalar asosida modernizatsiya qilish; Maqom san‘atini rivojlantirish va maqom, katta ashula, baxshichilik, atlas, adras, kulolchilik va zargarlik kabi 12 ta noyob madaniy meros namunalarini davom ettira oladigan maktablar tashkil etish; muzeylar faoliyatini takomillashtirish bo‘yicha yetti yillik dastur qabul qilish; eksponatlarni saqlash va muhofaza qilish maqsadida barcha muzeylarni zamonaviy uskunalalar bilan jihozlash; innovatsion texnologiyalar asosida Tarix — muzeyi va San‘at muzeylari uchun zamonaviy yangi binolar barpo etish; muqaddas kitob Usmon Qur‘oni sahifalarini konservatsiya qilish; O‘zbekistondagi 18 ta ko‘hna yodgorliklarni ochiq osmon ostidagi muzeyga aylantirish; Samarqand viloyatida Amir Temur bog‘ini qayta tiklash va Bibixonim majmuasini restavratsiya qilish kabi islohotlar loyihasi amalga oshirilishi rejalashtirilmoqda.[6]

Bundan tashqari, YUNESKO bosh konferensiyasini 2025 yilda Samarqandda o‘tkazish, Buxoro viloyatidagi tarixiy maskanlarda Jadidlar merosi davlat muzeyini

bunyod etish, Yozuvchilar Uyushmasi, Fanlar akademiyasi, Manaviyat va Marifat markazi, Milliy mass-mediani qo‘llab quvvatlash va rivojlantirish jamoa fondi, “Shahidlar xotirasi“ jamg‘armasi va “Jadid“ gazetasiining elektron versiyasini tashkil etish to‘g‘risidagi qarorlar qabul qilindi. Ushbu islohotlar dasturi yoshlarimizga ulkan imkoniyatlar eshigini ochadi.

Aytish joizki, Yangi O‘zbekistonda yoshlarni ma‘rifatparvar jadid bobolarimiz ruhida tarbiyalash davr zaruratiga aylandi. Shu sababli, Prezident Sh.Mirziyoyev islohotlari loyihasida eng avvalo milliy an‘analarni, o‘zligini, manaviyatini yillar davomida shakllangan o‘ziga xos tarixni nomoyon qiladigan, o‘zlikni anglashga davat etadigan teatr, san‘at, adabiyot ilm-fan sohalariga ko‘proq etibor qaratdilar. Uchunchi renessans davrida marifatli, vatanparvarlik ruhini anglashda Behbudiy, Qodiriy, Cho‘lpon va boshqa bobolarimiz g‘oyalarini, ularning hayot yo‘lini bilishimiz, ulardan o‘rnak olishimiz juda ham muhim. “Jadid” gazetasiining nashr etilishi yoshlarga ana shunday imkoniyatni taqdim etadi. Millatning manaviyatli va marifatli bo‘lishi yo‘lida jadidlarga zarurat seziladi. Ushbu zaruratni istdodli shoir Iqbol Mirzo “Jadid” nomli sherida quyidagicha tasvirlaydi:

Talim tarbiyani najot bilganlar,
Ilmiga o‘zlari amal qilganlar,
Qarang amal deb o‘z jonin yulganlar

Jadidlar yetishmayapti, Jadidlar.

Tavollo, Qodiriy, Cho‘lponlar qayda
Hamzahonlar qayda, Usmonlar qayda,

Og‘iz juda katta, yuraklar mayda

Jadidlar yetishmayapti, jadidlar.[7]

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak “Jadid” gazetasi bugungi kunimiz minbaridir. Yoshlarimiz va kelajak avlodga taraqqiyot yo‘limizni belgilab beradigan, jadid

bobolarimizning ma’rifatparvar g’oyalari his qildira oladigan muhim tafakkur manbayidir. “Jadid” gazetasining ahamiyati shundaki, ushbu gazeta Uchunchi renessans poydevori bo’lib xizmat qiladi hamda taraqqiyot yo’lini belgilab beradi. Yangi O‘zbekiston yoshlari “Jadid” gazetasidagi marifatparvar g’oyalarni anglagan holda millat rivoji uchun jadid bobolarimizning yo’lidan borib, ezgu ishlarga intilishlari, ilm olishdan tolmasliklari lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR .

1. “Jadid“ gazetasi №1 2024.
2. <https://www.gazeta.uz/uz/2021/08/17/> Учинчи Ренессанс нима дегани?
3. 10. Ergasheva M.Z. Abdurauf Fitratning siyosiy va huquqiy qarashlari. Nomz. diss. T. 2002 va boshqalar.
4. 11. Jadidchilik: islohot, yangilanish, mustaqillik va taraqqiyot uchun kurash. Davriy to’plam. № 1. – Toshkent: Universitet, 1999.
5. 11. Markaziy Osiyo XX asr boshida: islohotlar, yangilanish, taraqqiyot va mustaqillik uchun kurash (jadidchilik, muxtoriyatchilik, istiqlolchilik). Xalqaro konferensiya materiallari. - T., 2001.

Research Science and
Innovation House

